

K R O N I K A

Sprawozdanie

Neuroscientific and Psychoanalytic Perspectives on Emotion Londyn 21–23.07.2000.

W dniach 21-23 lipca 2000 w Londynie odbyła się bardzo szczegółowa i niezwykła konferencja mieszcząca się w coraz szerszym nurcie integrowania różnych sposobów rozumienia ludzkiej psychiki i umysłu. Była ona miejscem spotkania przedstawicieli dwóch nauk zajmujących się poznaniem umysłowego funkcjonowania ludzkiego umysłu – neuroscience i psychoanalizy.

Konferencję otworzyła Julia Fabricius, dyrektor Anna Freud Centre. W swoim krótkim wystąpieniu zwróciła ona uwagę na fakt o doniosłym znaczeniu – mianowicie na to, że przez wiele lat dwie spotykające się w trakcie konferencji dyscypliny naukowe były w opozycji, mówiły o konkurencyjnym sposobie widzenia człowieka. Spotkanie w Londynie miało na celu zakończenie tej wzajemnej opozycji. W ten sposób obie nauki w pewnym sensie zataczały koło – jeśli wziąć pod uwagę perspektywę psychoanalityczną. Jak wiadomo, Zigmund Freud był neurologiem i twórcą psychoanalizy. Potem te dwie dziedziny rozdzieliły się, by po pewnym czasie ponownie połączyć w trakcie omawianego wydarzenia.

W konferencji wzięli udział zaproszeni goście. Pierwszym z nich był Olivier Sachs, znany ze swoich książek takich jak „Przebudzenie” czy „Człowiek, który pomylił swoją żonę z kapeluszem”. Jego bardzo ciepłe i osobiste słowa odnosiły się głównie do subiektywnych odczuć pacjentów cierpiących na różne dolegliwości neurologiczne. Jakże często zdarza się, że stwierdzenie organicznego charakteru choroby jest równoznaczne z zakończeniem naszego zainteresowania przeżyciami pacjenta. Podsumowanie „to organiczne” jest często tożsame z ukrytym stwierdzeniem „to niezmiennie,

nie ma się tym co zajmować”. Wystąpienie O. Sachsa wskazywało zupełnie inną perspektywę. Omawiał on różne neurologiczne zespoły i dolegliwości w ich subiektywnym, głęboko ludzkim wymiarze, wskazując na możliwości ich rozumienia i psychoanalitycznej interpretacji zarówno objawów, jak i wypowiedzianych przez chorych treści. Kolejny wykładowca, Mark Solms z Anna Freud Centre w Londynie, omówił psychoanalityczną teorię uczuć w jej klasycznym, freudowskim ujęciu. Przypomnił on, że zdaniem Freuda świadomość służy dwóm celom. Jesteśmy świadomi, dzięki niej, dwóch rzeczywistości w tym samym czasie – świata zewnętrznego i wewnętrznego (intrapsychicznego). Świadomość świata zewnętrznego bazuje na zmysłach np. wzroku czy słuchu. Natomiast analogiczną podstawą świadomości tego, co dzieje się wewnątrz nas są uczucia. Są pierwotnym zmysłem kierującym się do świata intrapsychicznego i sposobem, w jaki spostrzegamy stan samych siebie.

W dyskusji do wystąpienia M. Solmsa, swoje uwagi przedstawił Douglas Watt z Quincy Medical Center (USA). Odnosił się on między innymi do psychoanalitycznej teorii libido wskazując, że współczesne badania neuroscience sugerują istnienie trzech głównych „sił” – układów neuronalnych wewnątrz organizmu. Pierwszy z nich związany jest z obroną organizmu i takimi emocjami, jak lęk i wściekłość, drugi z „układem przywiązania”, a więc tym wszystkim, co wiąże nas z innymi w związku. W obu tych układach neuropeptydy grają ważną i specyficzną rolę. Trzeci, nadrzędny wobec dwu poprzednich, to układ neuronalny którego cele działania wiążą się z aktywnością, poszukiwaniem. Jest to układ, który, jak było to obrazowo powiedziane, mówi nam: „nie siedź w miejscu,

tylko się rusz". Układ ten związany jest z aktywnością szlaków dopaminergicznych.

Kolejny wykładowca, Antonio Damasio z Uniwersytetu w Iowa (USA), jest autorem przetłumaczonej na język polski książki „Błąd Kartezjusza”, która błyskawicznie zniknęła z półek księgarskich. Omówił on zagadnienia dotyczące uczuć u człowieka z punktu widzenia neuroscienze, prezentując wiele schematów i przezroczy pochodzących z badań nowoczesnymi metodami neuroobrazowania. Jego wystąpienie dotyczyło neurobiologii emocji, szczególnych odkryć w tej dziedzinie, jakie zostały dokonane w kierowanym przez niego laboratorium, oraz pewnych uwag i komentarzy związanych z wystąpieniami przeciwników. Zaczął on swoje wystąpienie od zwrócenia uwagi, że w środowiskach badaczy z dziedziny neuroscienze nie odnotował specjalnej wrogości w stosunku do psychoanalizy, ponieważ środowiska te nie uważały dotąd, aby psychoanaliza miała coś istotnego do powiedzenia. Jednakże badacze z tej dziedziny, w małym stopniu zajmowali się dziedzinami tak złożonymi, jak świadomość i emocje. Wraz z badaniami nad coraz bardziej złożonymi funkcjami ludzkiego umysłu, te dwie dziedziny mogą wzajemnie ze sobą współpracować i wzbogacać się.

Ostatni z głównych wykładowców, Jaak Panksepp (Ohio, USA), zaprezentował najbardziej widowiskowy i wielowątkowy „spektakl”, w którym znalazło się miejsce zarówno na omówienie doświadczeń na szczurach, jak i na wzruszający, opatrzony muzyką film wideo dotyczący emocji. To co zwracało uwagę w jego wystąpieniu to przekonujące rozciągnięcie wniosków wypływających z badań na zwierzętach na zjawiska życia ludzkiego, jednakże bez ich splotania i upraszczania. Autor ten poru-

szył wiele wątków dotyczących emocji zwierząt, ludzi, znaczenia środowiska dla występowania objawów psychopatologicznych, autyzmu, farmakoterapii, ADHD itd. Jednym z najciekawszych dla mnie był wątek związany z eksperymentami na szczurach, którym podawano opiaty i naltrekson. Zwrócił on mianowicie uwagę na działanie leku, które nie jest jednakowe w wszystkich jednostkach, którym podaje się lek, lecz zależy od społecznego kontekstu (sytuacji emocjonalnej w kontekście np. przebywania w grupie znajomych zwierząt). Wydaje się, że wątek emocjonalnego kontekstu podawanych leków jest niezwykle interesujący. W odniesieniu do tych doświadczeń J. Panksepp omawiał wyniki leczenia autyzmu naltreksonem.

Całą konferencję należy ocenić jako niezwykle ciekawą i wypełnioną starannie dobranymi, merytorycznie interesującymi wystąpieniami. Czas pokaże, czy stała się ona początkiem trwałej współpracy pomiędzy badaniami z dziedziny neurobiologii a wiedzą psychoanalityczną. Jako optymistyczną przesłankę można traktować bardzo dużą liczbę uczestników konferencji odbywającej się w Królewskim Kolegium Chirurgów, którego aula nie mogła pomieścić wszystkich chętnych. Część uczestników oglądała salę obrad na telebimie w auli obok. Kolejna konferencja neuropsychanalytyczna została zaplanowana już za niespełna rok, 21-22 kwietnia 2001 w Nowym Jorku.

Sławomir Murawiec

III Klinika Psychiatryczna
Instytut Psychiatrii i Neurologii
al. Sobieskiego 1/9
02-957 Warszawa

Informacja

W dniach 21-23 marca 2002 roku odbędzie się Konferencja Tematyczna WPA pod tytułem „Psychologiczne i psychiatryczne następstwa przemocy”. Konferencja odbędzie się w Budapeszcie.

Informacje:
Blaguss-Volánbusz Congress Bureau
H-1365 Budapest. P.O. Box 706, Hungary
Tel. +36-1 / 374-7030
Fax. +36-1 / 312-1582
E-mail: miklovicz@congress.blavo.hu
pappvid@congress.blavo.hu